

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 19.

У НОВОМ САДУ 8. МАЈА 1886.

ГОД. II.

ЖИВИО РАДАЈА!

ПРИПОВЕТКА СА СЕЛА.

СРОЧИО ПАНТА ПОПОВИЋ.

(Наставак.)

Пера тумара ноћу.

ад је Пера дошао к себи, прва му је реч била, да неће више ићи у коло; седиће, вели, као и дотле, пред Миленкини пенџери.

Недељу две дана није ни ишао у коло; али дуже није могао да одржи. И ко би то одржао! Дошао је неки на гласу хегедаш, уз кога свира цимбалар и харфониста један па то је тако лено чути. Све троје ће свирати у колу.

— Ићу само да свирку чујем, рекао је Пера матери, и ова га је на то пустила.

Овога пута није дошао Пера кући мокар као први пут, ма да је тога дана киша пљуском падала; али је зато много доцније дошао. Музика је свирала до по ноћи па није могао да се од ње растапе, та то не бива сваке недеље. Али ако и није било сваке недеље те особите музике, ипак је Пера читаву годину дана после тога врло доцкан ноћу а често и пред зору кући долазио.

Спавао је са слугом код марве. Слугу је митио те је овај сведочио оцу, да Пера доста рано кући долази. Чича Јова је увек легао с вечера, кад и живина, па није могао Перу дочекивати но је могао веровати слуги.

Пера кући крадљивац.

Међутим је Пера, да би се одржао на великом гласу међу момцима и девојкама, немилице тропио у крчи Мариној. Мати му је редовно понешто давала; али то је мало било за такво разметање. Бацао је на дуван, на вино, на карте; ко би још на то најамно? Морао је дакле ударити у крају. Крао је из куће, најпре сам, па, кад га је слуга ухватио, навео је и њега, да му помаже. Слуга је то чинио и с Пером и без Пери, и Пери и себи, али све на Перину конту.

Чича Јова је опазио, да је свуда његова белега, његово слово иже, али да је ране ниже. Пера се изговарао на пацове; али од кутљег крадљивца нема горег пацова. Они се хватају мишоловком и мачка их тамани; али ове сам газда мора хватати; ту не помаже ни мачка ни мишоловка. Чича Јова је вребао и увребао Перу. Световао га лено. Говорио му тако красно о штети и срамоти. Затим му је претио, и кад ни то није помогло, он га је истукао, и то злотворски истукао и најпосле забранио му је, да више не сме ни у коло ићи. Ово је најтежи ударац за момка; али Пера је и тај ударац одржао. Није више ишао у коло, дуго није ишао. Да му прави друштва, и Миленка је више пута од кола изостајала. У друштву њеном био је Пера готово и заборавио за коло. Накнада је готово потпуна била. Чича Јова, коме је у вољи била лена и добра суседова ћерка, у то се и уздао. — Још које време па вама ни једном неће требати кола. Дође јесен, стећу ја снаху па ће доћи доба, кад ћу ја њу везати за колевку а тебе за њу, говорио је чича Јова.

И дошла је и јесен. Рана је сасута у амбарове а вино у подруме. Све је пуно па је и чича Јовино срце пуно. Пера је о жетви јуначки радио, заслужио је, да му се то наплати. Чича Јова му је купио зелену доламу а на доламу сребрне чампраге. Али шта би вредиле Пери те чампраге, кад их не би нико видио, а где ће се боље момак показати моћи него у колу! Нека га нек иде још који дан, док је још на урлабу, кад дође под пушку, па га каплар преда се узме, онда све престаје. Чича Јова је звао брак касарном а жену капларом. Знао је он рећи, кад бива „цапфенштрајх“ а кад свирка хорнистова у брачном животу. Кад жена, вели чича Јова, стане мужу да свира, онда муж удара жени „цапфенштрајх“ на ле-

Ћа, и то је, вели, сасвим у реду; јер о цапфенштрајху најпре хорнист свира па онда добшар добује. Чича Јова је дакле пустио Перу, да иде још који пут у коло; али му је наручио, да још за сунца кући из кола дође, иначе опет му неће више у коло дати.

Пера је неколико недеља тако и чинио, владао се по чичиној команди; али има војника, којима је и без дозволе слободно остати после цапфенштрајха. То је патрола солдачка, а да Пера што чешће иде на патролу, управо на парољу, зато се постарала крчмарица Мара и њена трећа соба.

Трећа соба.

Трећа соба у крчми Савиној господски је намештена. Ту је политиран сто, ту диван на федер, ту столице од морске трске, ту велико огледало. Та је соба за власт сеоску, за господу писаре а и домин кад и кад ту наиђе. Сто и столице зна се на што су, а огледало је на то, да може девојка из кола, ако јој се коса поремети, исгу наместити. Само оне, које се знају с крчмарицом Маром, смеју на то велико огледало, друге носе са собом у цепу огледалцад своју.

Пери нашли дик у.

Крчмарица је Мари неправо, што Пера долази у коло а ништа не троши. Да ко ће, кад такви неће, судила је она. — Али нећеш ти мени умаћи, нису још пропале све моје манџије — тешила се Мара. Опазила је, лисица матора, да две страсти, пиће и карта, не могу да одрже Перу на кривоме путу, па је смислила да то изрази са трећом, са љубављу. Треба само која њена девојка да га залуди па ће све друго само од себе ићи. Нашла је она и девојку за то: лепу, пулану, и масна ока гаравушу неку. Сви је писари фале а натарош дукат даје, да се не удаје. За гаравом девојком највећма гину момци паторски. Кад момак сеоски пева: „Рапава, гарава, отвори ми врата, купиће ти брацика ђердан од дуката“, онда се може мислити, кад гаравој девојци, која је рапава, купује момак ђердан од дуката, шта би купио оној гаравуши, која није рапава!

Па знала је крчмарица Мара, како ће се уловити Пера. Ваља само дирнути у ону газдачку жицу, по којој сваки такав мисли, да му нико није раван.

— Шта је, Бога ти, Пера, бољи тај ђифта од тебе, нешто ми и јесте, голо господство, рећиће му једаред крчмарица Мара, кад је Пера после игре стао са мало час хваљеном девојком; дед ти, јуначе, претми ту девојку од тога смрзле писара, то је за такве зубе, што крајцару прегризају а не за онакве, што се ломе од медљаних колача.

— Нећу ја ни на кога да ударам, био је Перин одговор.

— Нећеш, јер не смеш.

— Ја не смем?!

— Ти.

— Видићеш.

Видила је она још пре тебе. Она је с девојком све напред удесила. Морало је брзо до састанка доћи; јер девојка, колико је Перу, кад је пошао да је претима, угледала, толико је пред њега ишетала. Једном је истргла из руке она Пери белу мараму и побегла из кола. Он је трчао за њом а она је смукнула у трећу собу Марину. Није имала каде да забрави врата па је тако и Пера за њом утрчао. Кад се натраг вратили, носио је Пера белу мараму али девојачку, а његова је у ње и остала. То је било даривање, без свештеника. Ђаво је испит држао па ће Перу тако ђаво и однети.

Ноћне теревенке.

Пера је по очиној заповести увек, док још сунце није село било, долазио кући, али кад се смркло и чича заспао, он је опет одлазио у кућу крчмарице Маре. Крчмарица Мара често је правила село и на том селу свирао је свирац а играле су њене мезимице и момци газдачки, који су били код Маре у милости. Село је држано у трећој соби, да се не чује свирка на сокаку. То је соба господска па ту се господски и частило. Ту је тесто, ту печење, ту слаткиш, ту воће, ту прво вино, па ту је и кафа. Све су то момци плаћали а девојке су биле фрај.

Такве части много су коштале и што се од куће поштено добило и што се отуд накрало, није могло да залегне. Морало се тражити помоћи и изван куће и нашло се у четвртој соби крчмарице Маре.

(Наставиће се.)

ЖУКВА, ЦВИЈЕТ ПУСТИЊЕ.

СПЈЕВАО ЈАКОВ ЛЕОНАРДИ

ПРЕВЕО НИКО Ш. ЦРНОГОРЧЕВИЋ.

Καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς.

Јован, Т, 19.

Шириш своје самотне гранчице,

Жукво л'јена и миомирисна,

Задовољна отим пустошима.

И још сам те некада видио,

а пустоме оvdје на обронку
Страховитог и ужасног брда
Рушиоца Весева, ког друго
Не радује биље ни цвијеће,

Како красиш оне пуне краје,
 Који по су наоколу граду,
 Што бје негда господар смртнима,
 Те сјећају рек' би пролазника
 Својим тужним и муклим погледом
 На пропалу стару власт и славу.
 А сада те овдје опет видим,
 Усамљених жалосних крајева
 Љубимице и вјечита друго
 Оним, које срећа је издала.
 Ова поља јалове прашине,
 Покривена скамењеном лавом,
 Што путнику под ногама звечи,
 Гдје се гн'језде гује и на сунцу
 Превијају, и камо се кунић
 У познату стару ложу враћа,
 Негда бјеху весела сеоца,
 Бјеху њиве; на њима се класје
 Тад руђаше, а одјекиваше
 Туд мукање виторогог стада;
 Перивоји и палаче бјеху
 Стан угодан лијеном моћнику;
 И градови гласовити, што је
 Поносита гора затрпала
 Све заједно са становницима
 Огњевите ригајућ потоке,
 Околу је све сад рушевина,
 Над њом растеш, гиздави цвијете,
 И, к'о туђу несрећу да жалиш,
 Небу шаљеш слатке миомире,
 Којима се радује пустиња.
 Нека дође у ове крајеве,
 Ко узноси хвалом наше стање,
 Те погледа, колико се брине
 За род људски љубазна природа.
 А овдје ће право проц'јенити,
 Колико је моћан род човјечји,
 Кој' округла њег'ва хранитељка
 У један час, гдје с' најмање боји,
 Слабом треском дијелом потаре,
 А може га појачим потресом
 У тренутак сасвим уништити.
 Цијелог је човјечјег кољена
 Насликана у овим крајима
 „Судба дивна, вјечити напредак.“

Овдје гледај, овдје се огледај,
 Покољење охолу и лудо,
 Што си дивну напустило стазу,
 Означену ускренулом мишљу,
 И кренувши у назад кораке
 Поносиш се својим наватком,
 Те напретком назадак називаш.

Сви умови, које је несрећа
 Синовима твојим учинила,
 Ласкају ти дјетињаријама,
 И премда те у себи презиру.
 Али нећу ја с таквим срамом
 Сић' у земљу; а било би лако
 Да, будалећ с њима, умилим се
 Цјевајући твојијем ушима:
 Ал' ћу прије искалит' презрење,
 Што у срцу гојим према теби,
 Премда знадем, да заборав тлачи
 Оног, што се свом в'јеку замјери.
 Ја се ругам тој несрећи, која
 Заједно ће задесит' ме с тобом,
 О слободи сањаш, а опета
 У окове желиш сапет' мис'о,
 Рад' које смо само ускренули
 Нешто мало из старог дивљаштва,
 Којом иде напријед просвјета,
 Што бољитку само људство води.
 Тако ти се истина згадила
 О судбини јадној, ниском мјесту,
 Што ј' природа нама означила.
 Зато леђа кукавно окрену
 Од свјетлости, што нам њу показа,
 Те, бјегунац, кукавицом зовеш
 Оног, који за њом иде, само
 Веледушним оног, који, себи
 И другима на ругло, над зв'језде,
 Не знам да ли лукав ил' бијесан,
 Наше стање самртно узноси.

Сиромашан слабомоћан човјек,
 Ал' висока племенита духа,
 Не називље и не ц'јени себе
 Нит јунаком нити богаташем,
 Нит се лудо охоли пред св'јетом
 Живовањем сјајним и храброшћу;
 Већ без срама снагом и богатством
 Сиромаш се каже и називље,
 Те цјени по правници себе.
 Ја не држим за великодушна
 Већ за луда сваког, који, рођен
 Да погине, одрањен у јаду,
 Вели: ја сам створен да уживам,
 Те пунећи писма својом гадном
 Охолошћу, узвишену судбу,
 Нову срећу, што ни небо не зна
 А камо ли ова ниска земља,
 Обећаје на њој народима,
 Које талас узбуркана мора,
 Дах противног повјетарца сами,
 Или покрет подземни сатаре,

Да остане једва успомена.
 Племенита ј' душа, која смије
 Погледати самртним очима
 Опћи удес, те, искрено зборећ,
 Не премучи ништа од истине
 И јад призна, што нам судба дала
 И ниско нам и нестално стање;
 Она, што се велика и снажна
 У триљењу каже, и јадима,
 Не придаје мржњу и гњев братски
 Од свакога другог бола љући
 За биједу тужећи човјека,
 Него криви ону, што је крива,
 Што ј' смртнима у рођењу мати
 А маћуха само у љубави.
 Њу назива својом противницом;
 И противу ње држећи да је,
 Ка' и што је, спојено најприје
 Људско друштво све цијени људе
 Савезнике међу собом, и све
 Са љубављу истинитом грли,
 Снажну скору помоћ да и прими,

Кад једнако свим опасност грози
 У трудима заједничког рата.
 А подић' се на људске увреде,
 Замку запет' и запреку другу,
 Држи да је подједнака лудост,
 Као кад би међу злотворима
 Ко душмана свог заборавивши
 У најжешћем на пољу крешеву
 Препират' се стао са својима
 И сјећ' љутим мачем своје борце.
 Кад свијету овакове мисли
 Буду јасне, к'о што некад бјеху,
 И завлада опет страховање,
 Што најприје друштво уједини
 У друштвеној спони знањем правим.
 Тад поштено и праведно друштво,
 Милосрђе и правда друкчије
 Корјење ће имат', а не глупе
 И охولة своје лудорије,
 Јер просташтва смињљено поштење
 Усправно се држати не може.

(Свршиће се.)

НЕПРИЛИКА.

СЛИКА ИЗ СЕОСКОГ ЖИВОТА.

Криста је била прва девојка у селу. Ако ћеш по лепоти, она је била најлепша, најтаситија; ако ћеш по понашању, она се владала најбоље, најмерније; ако ћеш по вредноћи, она је печена раделица, која је и умела и хтела увек радити.

Уранити, воде донети, умесити, опрати, сашити, било је њој као ништа. Осим тога, умела је радити и пољске послове, као ни једна друга јој. Ако је руковедала за косачем, она је ишла за овим устопице, а није заостајала као многе друге, ленећи се на сунцу. Ако је копала или брала кукурузе, она је прва истерала бразду, много пута остављајући и мушкарце за собом.

Па још како је радила што год је радила, — све певајући!

За то је и изашла на глас, да је прва девојка у селу, и за то су се и отимале газде о њу, кад су велике радње, па ма и за скупљу надницу.

Свуд си и сваки час могао чути где се говори: све све, али Криста Тобџина — та ти вреди двоје чељади!...

Но Криста је, као што рекох, била и девојка на око: висока, лепа, здрава, па уза све то још добре парави.

А како је тек играти умела! Само је Пера Шијаков био момак у селу, који јој се није дао у колу — кога није могла надиграти. Па као што су се у радњи за њу отимали н. пр. косачи, да им буде руковедачица, тако се и овде сваки момак отимао, да до ње поигра. Кад се Криста намести и ухвати у коло, онда се и најгаздачки синови с најширим рукавима и најкрупнијим дугмадма на прелуку нису стидели, да се до ње ухвате.

Зар се онда могао ко чудити, кад се у селу на једаред почело зукати, да ће Паја Вујчин, син највећег газде у селу, Криту — узети?

По рогљевима су већ шалутали момци и девојке, како су за Пају и Криту то и то чули... како их је тај и тај ухватио. Том се нико није чудити могао.

Но чему се нису чудили, томе су, бар многи, почели да — завиде. Ови многи нису били нико други, него газдачке девојке.

Шта?! Паја Вујчин да узме неприлику? Да узме Криту поред толиких њих газдачких девојака! Јесте да је Криста била припозната, као најлепша девојка, као највреднија; али зар вреди лепота, кад је сирота? А што је тако вредна, хјо, напоследку и треба да буде, јер

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

кад нема ништа, мора богме радити, па много и свашта. А зар опет мислите, да би и остала така и да би радила, кад би се једаред затекла у добру?! Тек та би се умела подићи!

Тако су мислиле завидљиве газдачке друге Кристине, и тако су говориле по рољевима.

Но није тако мислио о њој онај, који је био за њу најглавнији, а то је Паја.

Паја је био скроз ваљан момак, и кад се с Кристом упустио, није се упустио, да је само вара и — превари, него што се богме баш загледао у њу, што му се допала.

За што да му се не допадне, кад је била лепа, здрава, па вредна, — тамап као што треба за његову кућу, и како ће да је не воли, кад је баш воли!

Један пут Паја целе ноћи није могао спавати. Толико се пута већ сам питао и испитао, да ли Кристу од срца воли, па се уверио, да је треба да узме, да је мора узети. Ноћас је опет о том у кревету премишљао.

Па што се сад опет толико борио? За што је, кад му се тако допала, не испроси, или још простије, за што јој не поручи: дођи овда и овда, овамо и овамо, па ћу те одвести мојој кући?

То можете питати ви, који не познајете газда-Максима, оца Пајина. Но ко њега познаје, — тај се мора трзати.

Шта би казао газда-Максим, кад би Паја Кристу довео!

Криста је лепа, добра, здрава, вредна, — али је, брате, сирота, па како би пристао њезин род уз газда-Максима! Газда-Максим колико воли јединца Пају, али то никад не би допустио, да на свој газдалук доведе надничарску девојку.

За то Паја до сада не призна газда-Максиму, да је Кристу толико обегенисао, да би је — довео. А да је доведе тек онако, опет нити сме он, нити би хтела Криста. Зар би могла бити тако малопаметна, да оде, па да је после ако не Паја а оно газда-Максим — отера.

Али се о том све више и више говорило по селу, па што је знало већ цело село, морало је допрети и газда-Максиму до ушију.

Уједаред ће газда-Максим узети Пају на миндрос и рећи му:

Море јес' чуо, — шта је то? А ја видим, да си ти ништо увртио у главу... Па добро, ако је тако и ако баш хоћеш да се жениш, а ти реци, па... Баш сам хтео да те питам... да ти кажем... Како се допада теби Дарина

Станкова, ха? Реци, па да је запросимо. Ти знаш да си најгаздачкији момак у селу, па...

Паја је на то оборио главу и само ћутао.

На то опет прихвати газда-Максим: Море деране, — изби себи из главе ту твоју Кристу! Шта си изгубио памет за њом? Зар те није срамота — ти најгаздачкији син... Хајд девојка је на свом месту, али срамота би било, и ја ти кажем: махни је се! Ди би ти била чест?...

Сад се Паја окуражи и проговори. Просто рече, да је он с Кристом удиванио и додаде: Ја сад не смем лагати... Ти кажеш: Криста није за мене прилика. Али ја ти опет велим, да не би била срамота то, него је срамота да најгаздачкији син лаже и превари сироту девојку. Ко ће онда бити поштен и истину говорити, кад бих ја лагао?... То је срамота — лагати, а не што ћу ја узети сироту, али вредну, лепу и поштену девојку...

Ту Паја прекиде и изјури напоље па се упути управо до попе.

Поп-Гаја је смеран, учен, добар и, баш због тога, опште уважен човек.

Ко год што важно има, иде поп-Гаји и пита га, иште од њега савета или утехе. И ко год се од поп-Гаје врати, врати се добро обавештен, добро посаветован, утешен.

За то се и Паја одмах к њему упутио, да од њега чује, је-ли Криста за њега изгубљена или није.

Изјада се Паја попи. Рече му што је и баби казао, — да је он с Кристом удиванио, да јој је обећао, да он Кристу воли... Него нека попа дозове Кристу, па да јој то и пред попом призна и да се пред попом закуне, да је неће од себе пустити, макар и сам изишао из очеве куће.

Дошла је Криста. Пољуби попу у руку, — хдеде да говори, али се застиде и чисто поплаши те обори главу и ћуташе.

Њој је било горе него Паји. Она је Пају волела, али не ради његова газдашага, већ баш ради њега самог, као што је и он њу ради ње саме волео. И, што се бојала, ако би се покварило, није се бојала можда за то, што неће доћи у газдачку кућу, него што неће бити Пајина, што неће бити не најгаздачкијег момка, већ најбољег момка у селу.

Кад су се Криста и Паја с попом изразговарали, пред њиме се исповедили и пошли кући, рекао им је попа, нека само ћуте и нек

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

се стрпе, док их он опет не позове и упути шта ће радити.

*

Ко ће у селу да поучи, да посаветује, ако неће поп? Нико, а и да има ко, нико не може тако успешно, као ваљан и уважен поп.

Већ сутра дан је поп-Гаја отишао до газда-Максима. Седели су ту дуго и разговарали су о свачему. Најпосле ће поп-Гаја споменути и главно, чега ради је управ дошао.

— Знаш-ли ти, газда Максиме, откуд сам се ја данас овако изненада до тебе подигао? Знаш-ли ти шта ћу ја?

— Не знам, господић'попо, ви ћете казати.

И попа му каза. — Газда-Максим се убезекнуо, али је попу поштовао, као што га поштује цело село, па је слушао.

Разложи му попа, како је Паја код њега био и шта му је казао.

Него сад нема другог пута, већ нек се деца узму. Иначе би се звало то убијати децу. Паја рече, да ће изићи и из куће пре него што ће се одрећи Кресте — дакле онда није пала. А што би ти, тако казати, под старост правио комендије и зла у својој кући? Теби је чудо. Али знаш како кажу: свако чудо за три дана, а после би се научио и ти и свет. Послушај ме сад, па ма никад више не послушао, — али знам да ћеш казати: е баш живио попа! Да не би њега, ја бих све покварио, а овако све добро испаде. Махни, па ако баш не можеш просити девојку, а оно Паја нек доведе Кресту, а он нек ћути. — — Још је дуже попа говорио и лено је говорио. Најпосле рече газда-Максим да никако не може просити, али, ако би се догодило, да Паја Кресту доведе, он ће ћутати па ће — видети шта ће радити.

То је са свим доста било попи. Више није ни тражио.

Још истог дана дозове Пају. Рече му да је с газда-Максимом говорио, но — залуд. Већ га упита, кушајући га: може-ли се одрећи Кресте, кад већ не мож' бити да је узме лепо?

— Нећу је махнути, господић'попо, сад макар морао из села ићи, а не из куће! рече Паја окуражено и одлучно, и погледа попи право у очи.

— А ти — настави попа — ради како знаш и како те твоја памет учи. Ја ћу ти само толико казати, да ћу вас венчати, ако Кресту доведеш, а за даље како буде.

— Па како буде — узвикну Паја — само

кад ћете нас ви венчати! С тим пољуби попу у руку и отиде.

Још те је поћи Креста отишла с Пајом, да више не одлази од њега. Примила је заклетву његову пред попом, па сад, — у име божје!

Сутра дан се по целом селу о том говорило, како је Паја Кресту одвео.

— Бог да прости! говорили су једни, свакако најмањи део света. А шта јој фали напослетку? Сирота је, али је прва девојка у селу: вредна, здрава па лепа! Биће ли те каква млада.

— Е виш како је сретна! — говорили су опет други. Сирота, па сад ће да живи за три света.

— Ал' хајде, хајде, да видимо докле ће. Луда је била и што је отишла. Знам да ће је Паја отерати. Газда-Максим их неће трпити, а док је Паја — изгустира, богме неће за њену љубав излазити из куће.

Тако су говориле треће, т. ј. оне које су ревиле још онда, кад је Паја с Крестом започео шуровање. А то су биле газдачке девојке.

Кад је газда-Максим видео шта је, зачудио се и није му било право, али се сетио шта је попи обећао па је ћутао. Него се одмах подиже до попе да му каже шта је и да га упита шта ће? Он није био рђав човек, али је као и сваки други газда гледао на «чест,» па га је тиштало. Шта ће му рећи газде? Рећи ће му: А шта бога ти уради она твоја луда!

Попа сад још већма прихвати и разлагаше газда-Максиму као и пре.

Газда Максим је био немиран, али је ћутао. Отишао је кући па је опет по подне дошао.

— Велике господић'попо, да баш није срамота, ако децу не отерам?

— Каква срамота? прихвати попа. Идите кући па ћутите само још недељу дана. После тога времена ни свет више неће о том говорити, а вама и тако није — неправдо, јелте!

Тако је газда-Максим и радио. Кад га је ко зауставио и запитао о том, он му није ништа одговорио, него је окретао разговор на друго.

Прошла је недеља дана. Свет је говорио па се и наговорио. После недељу дана чудо је престало бити чудом. Само се још по кад-икад могло чути: Е гле, и газда-Максим не отера Кресте! . . .

Газда Максим је за ту недељу дана још три пут ишао до попе, и попа га је увек утврђивао, да је добро, што децу не дира. Сад му

рече, да је све готово, нека се деца само још — венчају, а он нек се одреди, па ће бити добро.

Најпосле газда-Максим пусти и пристаде да се Паја и Криста — венчају. Сватови пису били као што би били, да је Паја узео своју «прилику». На њима се није видело, да се то оженио најгаздачкији син у селу... Али ствар је била у свом реду.

*

Ко је она водоноша, што сама иде већ с воде, кад друге иду на воду? Криста Пајина. Чија је оно кућа, где ено већ гори свећа, док

је свуд још мрак и мир? То је кућа газда-Максимова, а оно поред свеће је Пајина Криста, која је поранила, па меси или пере или шије или маже свекрове чизме.

Па Криста је увек и остала така. Данас се по селу не говори више ни о каквој срамоти за кућу газда-Максимова, већ ко год је у њој и једаред био, тај после свуда и сваком приповеда: да Паја има најбољу, највреднију и најлепшу младу у селу, и да ни један свекар нема такову снаху, као газда Максим.

Поп-Гаја је пак чест и мио гост у кући газда-Максимовај.

Благоје Брачич.

ФРА АНДРИЈА КАЧИЋ

ПРЕМА СРПСТВУ И ХРВАСТВУ.

(Наставак.)

II.

Првом дијелу на први поглед пада у очи, како се Качић бави поглавито са историјом српскога народа. Он је у један ред ставио све владоце разнијех српскијех архонтија, у који ставља и Неманиће. Али савремене хрвацке поглавице не мијеша ш њима, него пошто је и о бугарскијем поглавицама говорио, написао је под насловом »Кратко говорење од поглавица хрвацких и крањских« сву историју хрвацку на једну страницу и по.

Ми ћемо се зауставити на овоме »краткоме говорењу« Качићевом о историји хрвацкој, јер га ту непосредно можемо упознати, колико се Хрватом ошјећао, абстрахирајући сасвијем од више забиљеженијех околности, што је при крају првога дијела говорио о хрвацкој историји и то тек мимогред на једној страници и по.

Прво је, што је у овом »кратком говорењу« за нашу тему важно, сам назив »хрвацких и крањских«. Из овога се види, да је Качић сфаћао сасвијем како данас Миклошић сфаћа положај Хрвата према Србима. Овај назив двоструи свједочи, да је Качић сматрао хрвацко име истовјетно или бар посве блиско имену крањскоме, када називље хрвацке Крешимире и Звонимире »хрвацкијем и крањскијем« поглавицама, јер у овом »кратком говорењу« није увршћен никакав специјално крањски поглавар.

Друго је, што Качић нам тумачи име хрвацко. »Хрвацко краљство уздржаше под собом многе државе, то јест: Карнију, Карин-

тију, Стирију, Лику, Крбаву и сву Далмацију од Истрије до Цетине. И све ове државе беху владане од бана или ти дука хрвацких, који се многократ краљи зовијаху, будући пуно пута били не само од речених бановина господари него ли јоштер и од све Босне до воде Дунаја; и сви они, који биху њима подложни, зову се Хрвати, зарад земље Кроације илити Хрватије и заради њезиних бана«. Дакле је у Далмацији требало то име тумачити, одакле долази; ergo није било природно име народно бар у Далмацији, бар га као такво није Качић сфаћао. Што више, он га узимље као просто ђеографско име, које се протегло из »Кроације« на све поданике њезинијех поглавица. Па наравно отуда име хрвацко и у Далмацији.

Ето како Качић сфаћа хрваство!

Али је вриједно чути, како Качић завршује ово »кратко говорење« о хрвацкој историји. »Било је и других бана хрвацких, који се овђе не спомињу, за не умножавати више говорења. Ово је дакле задоста, што смо до сада беседили; ако ли ко жели знати више нека се мучи иштући старих подртина; али ми се чини, да ће се мало окористити како ли и ја«. Дакле Качић не наводи да вриједи даље говорити о хрвацкој историји; друго, држи да се нема што ни говорити.

При свршетку биљежимо, да се Качић није нашао побуђен, да и једну пјесму запјева из хрвацке прошлости.

Напротив од најстаријег доба српске историје до потоњијех деспота Бранковића Качић

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

биљежи и пјева знаменитије догађаје. Тако пјева, како је краљ Радослав покорио Лику и Крбаву, племениту хрватску државу, и вас Котар до воде Петине, који су му се били одметнули; како је краљ Павлимир на престо ђедов дошао и покорио бана Љутомира од Рације; како су синови краља Тјешимира Прелимир и Крешимир побједили бана босанскога и бана оцињскога те покорили Босну до Дунаја и Рацију до Бугарије; како је бугарски краљ Самуил на пријевару уфатио краља Владимира и у тамницу ставио; како је Доброслав војевао и побједио Грке; како је краљ Бодин отео престо краљу Радославу, пошто га је избавио из грчкога сузањства — све из доба преднемањскога.

На реду XL. краљ словински долази Симеон, који се окруни за краља »словинскога« год. 1200 »и прозва се краљем од Србије, Рације, Трибуније, Захулмије, Диоклеје и све Далмације и би он први, који се именована краљем од Србије.« Сасвијем разложно овђе долази ова Качићева примједба, јер прије него што су се ујединиле све ове »државе словинске« т. ј. Рација, Трибунија, Захулмија и Диоклеја, није се ни једна од овцијех државица (архонтија) могла назвати Србијом, као што се ни краљевство италијанско није прозвало Италијом прије него се ујединише све италијанске државице, и као што се неумјесно Шумадија називље данас Србијом.

Качић даље пише: »Господа »словинска« окрунише с великим весељем Стипана, сина Симеонова, за краља од »словинских« држава.« На долази пјесма од краља Стипана II. Немање како је побједио Урицу, сријемску баницу; па о Стипану III. Немањиху, како је противу њега војску подигао син му Драгутин, који се покаја и остави круну брату Урошу Милутину XLV. краљу »словинскоме,« за којијем слиједи Владислав II. Урош, Стипан IV. Урош и Стипан V. Урош, који пошто понизи своје непријатеље »учини се много велик и страховит својим противником а Грцима за највише. Видивши се дакле господаром од толиких држава, дође му на памет да се зове Imperator Romanorum et Serbiorum. И заради те сврхе чини доћи к себи све бране, принцове, кнезове, архиепископе, бароне и сву господу од словинскога краљевства, којим нареди, да га унапредак имаду звати и познавати за Ћесара римскога и српскога.«

За тијем доста опширно повиједа, како су великаши Урош у разграбили државе словинске, како је пошљедњи краљ словински L. на броју владао и свршио, и како је кнез Лазар на Косову погинуо.

Обраћамо пажњу, како за вријеме Немањиха, кад су се све земље између Дунава и јадранског мора ујединиле у једну независну државу, име словинско значи српско и обратно бар у колико се односи на простор више означени.

Како је пак наш пјесник сфаћао у опће »словинство,« најбоље се види из пјесне посвећене св. Сави, за кога каже, да је »од кољена Немањих Стипана, словинскога краља и Ћесара од источних страна господара

По имену калуђере Сава,
Круна, дика, поштење и слава
Словинскога пука и народа,
Пустињака крипосних војвода.“

Ова пјесма без сваке сумње спада у најљешше Качићеве пјесме, а можда јој се у лепоти и одушевљењу пјесничком ниједна друга из ове збирке не може сравнити, што је такођер врло карактеристично за нашу тему.

Послије Косова слиједи повјест »рашкијех деспота,« па о »принципима и поглавицама Зенте« о »принципима и поглавицама босанскијем,« засебно. Врло је важно, како нас уводи у повјест босанску: »Народ словински, вели Качић, који сада у њој (Босни) прибива, прије сташе у краљевству Трације и ови пук, стојећи у Трацији, чињаше жестоке рате протива свим непријатељем, а навластито протива Римљаном у време Октавијана, Ћесара римскога. Ма будући од Бугара истирани из Трације, дођоше у Босну, из које истиравши народ, који у њој бише, у њој почеше прибивати. Ово краљевство из почетка би владао од краља далматинских како и остали вас народ словински, послѣ тога од бана или ти дука хрватских. Другда по себи имадиху бране, другда заједно стаху с Рацијаним, т. ј. подложни биху краљем од Рације, а најпосли биху владани од својих властитих краља и ово краљевство издржи под собом дукат светога Сабе, т. ј. Херцеговину.« У Босни дакле живи народ словински, којијем су из почетка владали краљеви далматински (словински), као осталијем народом словинскијем, но који се морао са истока опет повратити на запад па је тако заузео Босну и ту се коначно настанио. Отуда слиједи, да је Качић свјестан био у потпуној мјери, да је на-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB

род, што живи у Босни, истовјетан народу остало-
ме, што живи њој на истоку и југу, по имену
и по поријеклу, као што је по језику и по
обичајима, што се он сам путујући увјерио.
Овијем завршујем преглед првога дијела »Угод-
ног разговора« Качићевог, у којем се разго-

вара о самосталном животу нашем од доласка
нашег иза Карпата у данашње наше земље. Да
прегледамо сада трећи дио угоднога разговора;
у другом дијелу, као што смо виђели, ријеч је
о догађајима из туђе историје. **Л. Томаповић.**

(Наставиће се.)

КЊИЖЕВНОСТ.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ.

СРПСКИ ПРАВОПИС ЗА ШКОЛСКУ УПОТРЕБУ
саставио Стево Чутурило. Панчево, 1884.
Наклада књижаре браће Јовановића. —

Ово је прва књига о ортографији српског језика
(Вуковог начина писања — фонетичког —), која је
намијењена српскијем основнијем школама. Овој стру-
ци била је посвећена и књига Јована Београдца :
»О сѝзку и правопису србском. Нови Сад 1867.«
Држим да је вриједно штогођ прозборити о Чутури-
ловој књизи, »српском правопису«.

Предговор Чутурилов је жалостан али без сумње
истинит, зато ће ова књига врло много вриједити
не само основним школама, којима је одређена, него
и осталијем, који хоће да науче српски правопис, т. ј.
и странцима и онијем Србима, који нешто пишу по
нашим повременијем часописима, а језика потпуно не
знају, те ме страх ово исказати, сигуран сам, да
који од тих нових писаца, ако који страни језик
знаде, сигурно му и ортографију скроз познаје, па
зар то није ругло? Зар то није рећи да се омало-
важа наш лијепи српски језик? Ово би нас далеко
завело с пута теме, дакле сврнимо на овај комад
наше овакве нове књиге.

Признајем, да је добро израђена, али у хатар
истини и науци морам нешто у њој поправити и
придодати неколике примједбе.

На стр. 5. међу знаковима латинскијем нема сло-
ва: Gj, gj ни Даничићевијех (у академиј. рјеч.) Dđ,
Ll, Nn, Gg, која боље одговарају фонетичком начи-
ну писања нò Dj, Lj, Nj, Dž.

На стр. 6. о акцентуисању ријеч', боље би било
да је Чутурило учинио као Новаковић у својој »На-
уци о гласовима« (стр. 38.) јер је, као што се мо-
же у њој видјети, много јасније, како за дјецу осн.
школа, тако и за одраслије. А што је избацио њ и
Новаковићев ' (апостроф) (н. пр. у гр'оце — гр'оце;
суѝртина су'ртина ит.д.), држим, да није добро ура-
ђено, јер треба још времена, док се разбистри по-
станак, биће и будућност танког јера, Но добро је,
што се ријеч повела о томе, јер ће то дати повода,
да се тај посао што брже пречисти.

»§. 5. старинско љ пише се у источном.... ит.д.
ит.д.... О љ-у врло укратко. Туј треба још казати,
да то љ јужњаци изговарају не само *је*, *ије*, него
још и као: *е* и *и*.

То су према правилима, у која спадају *ја* и *ије*,
изузетци:

1. Ријечи, и то само њеке, од два слога у 2.
падежу множине; премда је љ дуго, ипак остаје не
промјењујући се у *ије* н. пр. мѝра — мј ра — 2.
пад. мн. мјѝра. дѝло — дјѝло — 2. пад. мн. дјѝла.

2. Глаголи, који се свршују на *јети*, имају у
прилогу пређашњег времена *је*, а не *ије*, премда
је дуго, н. пр. умјети — умјѝвши, видјети — вид-
јѝвши, жељѝвши ит.д.

3. Послије *р* јота се махом избацује н. пр. бре-
гòвит, Брѝгава, Брѝжине, па и код ријечѝ, као што
су: грјѝшник, погрјѝшка, рјѝчник — испашѝ време-
ном оно *ј*, јер је без њега фонетичније.

4. Виђи ниже о §. 17.

Чутурило пише и даје правило, а рекао бих да
га се ни он не придржаје; тако н. пр. у предгово-
ру каже: »Довољно је да завиримо у радове *учѝе*
се младежи ит.д.« Српски језик забрањује мијењање
партиципија. Тај начин је старо-словенски, герман-
ски, романски, хрватски и све, само српски није!
У истом предговору каже да се Вук и Даничић не
слажу »у случају слијевања слова дј....«. Чини ми
се, да Чутурило није много обраћао пажњу око *дј*
у познијим радовима Вуковијем, особито у »Рјечни-
ку« му, нити их упоређивао с дјелима Ђуровијем, па
опет у предговору на стр. 4. каже: »..... пот-
крѝпивши их згоднијем примјерима из дѝјела на-
шијѝх најбољѝјѝх писаца.« Будући је у »*иоткрѝивши*«
оно љ дуго (у источном поткрѝпивши, у западним
поткрѝпивши), мора бити *ије*. — Овдје под изузет-
цима бр. 2., навео сам, да код такѝјѝх двосложнијѝх
ријечи, премда је дуго, остаје ипак *је* у 2. пад. мн.
— У јужном дијалекту каже се жутијѝх, жутијѝм
(облици, који су прешли из сложене деклинације у
замјеничку), али иза непчанијѝх дође правилније и
фонетичкије без то *ије*, н. пр. бољѝх, туђѝх, наших

својих ит.д., с тога би требало ондје да стоји: „..... поткријепивши их згоднијем примјерима из дј.лâ наших најбољих писаца“. (Испореди: Ј. Бошковића Извод из срп. грам. 2. изд. стр. 25. и истог Грам. ст. слов. јез. стр. 47. н. пр. величѣмь).

На стр. 9. у зад. 8. пише *иошље*. Код свијех главнијех наших филолога стоји: *послије*.

Чутурило вели (стр. 10.), да се у јужном говору сажимље *ао* у дуго *â*. У јужном јест, али само у Црној Гори и Лици и Сј. Далмацији. И у књижевном језику се то и сад доста налази и то код пјесника, који не знајући, да је то сажимање, међу с краја ' (апостроф); н. пр. река' — рек'о, копа' — коп'о мјеште: река — рекѣ, копа — копѣ и т. д.

На стр. 15. оно правило може се за почетнике лакше и јасније казати, јербо дјеца не знају, гдје је у старом-словенском стајало *ѣ*. Ево правила за почетнике схватљивијег: Ако је у западном дијалекту *д* или *т* непретворено пред *и*, онда се иза *д* или *т* дометне *ј*, те се не претварају (по херцеговачком и црногорском начину т. ј. по строгој фонетици) у *ѣ* и *ѣ*, нѣ остају непретворени, н. пр. дица, дило; видити, успамтити и т. д. и гласиће у јужном књижевном језику овако: дјеца, дјело, видјети, успамјети, а не ђеца, ђело, виђети и т. д.

Стр. 17. бр. 17. Старинско *ѣ* претвара се у јужном говору пред самогласником или пред сугласницима *ј* и *ѣ* у *и* за то треба писати, сијати (м. сјејати), дио (м. дјео) цио (м. цјео), сидјети (м. сједјети). С часа *сидјети*? Туј нема *ѣ*, чему правило без њега? Правилније је сједјети (на и сиђети) но сидјети.

На стр. 19. пише у „Вјежби“: „Плича је вода у кадици него у каци.“ Боље је „плића је вода ит.д.“ (плитак — плитѣкъ плит—ак, компаратив плит+ји—плићи, плићина, тако дубок, висок, сладак, итд.)

На стр. 21. корјеном мјеште коријеном.

На стр. 23. „..... неко, нешто (а никад *њемо*, *нешто*, као што се то по каткад чује у јуж. говору)“; филолог српски пок. Ђуро у свом Рјечнику (академијског издања) служи се тијем облицима — па на што онда те ријечи?.

Узгред напомињем, да је вриједно уврстити у наш правопис и ова неколика правила:

I. О придјевима, који се мијењају на одређени начин, као: божји, вражји, човјечји, козји, да је боље тако их писати по божији, вражији, човјечији, козији и т. д.

II. О слову *ж* изразићу се ријечима ученог Ј. Бошковића из његове „науке о језику“, која је штампана у „Србадији“:

„Пре су српски књижевници гутали глас *х*, па га нису писали онде, где треба; а данас упадају каткад у другу крајност, те га пишу онде, где не треба. Тако н. пр. пишу: сироммах, хартија без *ж*, које ту има места. Напротив пред речи: рђав, ала, олуја, ора, ори се, уља, не треба стављати *х*, а они га пишу. Рђав н. пр. долази од основе *руд* (рудети), рѣд*) *гоћ* и значи гвожђе, које је пошало црвенило, за тим: квар у опште, па и морални.

Слово *ж* пише се данас:

1. Где му је место по историјском развитку језика;
2. По великом делу данашњег говора;
3. По законима у језику, н. пр. грлени гласови (г, к, х) претварају се пред *и* у пискаве (з, ц, с), а пред *е* у непчане (ж, ч, ш), која грленима одговарају.“

III. *Одозго*, туј су три приједлога изречена, и то: од—од—с—горе, *с* пред *г* претвара се у *з*, а *д* отпада, те гласи: одозгоре, оно *о* у сриједи треба да отпадне, онда остаје *одзго*, а *д* испред *з* испушта се, и гласи по правилу *озго*. Исти је случај и са *оздо*.

(Ј. Бошковић у Србадији; Даничић, Облици 117.)

IV. Негативна ријечца *не* (non) саставља се само с два глагола, а са свјема осталијем раставља. Та два глагола јесу: немати, нестати (ишчезнути).

Гледајући, хоће ли ико прихватити да рече коју о овој лијепој и корисној књижици, очајах, те узех перо, да ја прозборим о њој штогод, знајући, да ћу изазвати оног, који ће ово боље разбистрити и који **градетъ крѣпкѣ мене въ свѣдѣ мене, емоуѣ писмѣ достоинъ поклонъ са раздрѣшити ремење сапогоу его.**

Ратко Миљановић.

*) рѣжда ст. слов. — „рѣа (кор. *rudh* црвенисти се).“ Данич. основе.

ЛИСТИЊИ.

МЕСЕЧНИ ПРЕГЛЕД ПЕРИОДИЧНЕ СРПСКЕ И ХРВАТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ.

МЕСЕЦ АПРИЛ:

Јавор. Бр. 14.: Велики петак. Песма Владимира Трѣјановића. — Вештица. (Наставак). — И онег је срегца. (Свршетак). Од Милоја Писарића. (Као што казује ово дана изјава у бр. 18., уредништво је са том причом било мистици-

ковано). — Осам дана по Црној Гори. (Наставак). — Тамо амо по небесном своду. Популарно-астрономска скица. (По Веколу). А. М. М. — Листак: Екипажа. (Свршетак). Белешке. Разно. Књижевне вести. Нове књиге.

Бр. 15.: Путничке приповетке I. Код сеоског „доктора“. — Спавај, несма Милутина Трбића. — Вештица. (Наставак). — Осам дана по Црној Гори. (Наставак). — Може ли музичка и певачка вештина народну свест да подигне?

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

од Драгутина Блажека. — Символични значај животиња код Грка и Римљана (по Ленцу и његовој „Зоологији Грка и Римљана“) Д. — Листак: Стара легенда (из књиге Јарослава Врхлицког „Ироничне и сентименталне приповетке“) од Јола. — Белешке. Разно. Нове књиге. Нове музикалије. Одговори.

Бр. 16.: Зулејима. Песме од Владимира Тројановића. — Путничке приповетке. Код сеоског „доктора“. (Свршетак). Од једног путника. — Двије друге. Песма Милеве Ц. (из Градишта). — Вештица. (Свршетак). — Коста Богдановић, српски књижевник. Прилози животопису му. (Писма истога из збирке пароха Јов. Димитријевића). — Осам дана по Црној Гори. (Наставак). — Листак: Писмо Атанасија Стојковића. Саопштио Јован Димитријевић, парох. — Светковине: Двадесетгодишњица Ружићева и Ружићкина. — Друштва. (Матица Српска. — Хрватско наравословно друштво). — Разно. (Цигани, иа „В.“) — Статистика. — Нове књиге.

Бр. 17.: Голема ме је... Песма Мите Поповића. — Последњи пут... Приповетка, од Ј. Т. (из Крагујевца). — Ускре једне уметнице. Превоо (са ?) Милан Ст. Убавичић. — ? Песма Владимира Тројановића. — Осам дана по Црној Гори. (Наставак). — Коста Богдановић. (Наставак). — Листак: Васа. (Слика), од Косте Николића (из Темишвара). — Светковине: Двадесетгодишњица Ружићева и Ружићкина, од Ш. (Свршетак). Белешке. Разно. Нове књиге и листови. Књижевне вести.

Глас истине. Бр. 7.: Апостол Паво. (Наставак. — Беседа на три јерарха. Говорио у успешкој цркви у Панчеву Стеван Стевановић, свештеник. — Пахомије Србин, писац XV. вијека. Од Ивана Некрасова. С руског превео поп Данило Јов. Прица. — Из грчке црквене књижевности. (Наставак). — Митрополит црногорски Висарион Љубиша. (Наставак). — Грађа за историју српског народа. Приоштрио: Дионисије Михаилов, управитељ М. Бање. — Листак. Књижевност (оцена Јеремиевих Проповеди и црквених беседа). Књижевне вести. Нове књиге и листови.

Бр. 8.: Апостол Паво. (Наставак). — Беседа на нову годину. Од Кузмана Станића, пароха темишварског. — Пахомије Србин, ... (Наставак). — Митрополит црногорски В. Љубиша. (Наставак). — Из грчке црквене књижев. (Наставак). — Грађа за историју срп. народа. (Наставак). — Листак: Књижевност. (Свршетак оцне Јеремиевих Проповеди од Д. Прерадовића из Голубинаца). Нове књиге и листови.

Менас. Бр. 16.: Аница. Написао И. Девчић. — Домпиљаји Ј. Сундечића. (I.—X.). — Маријан. (Наставак). — Последњи дани кнеза војводе. (Наставак). — Путне успомене о Русији. (Наставак). — Филологичко иверје. (Свршетак). Од Т(оме) М(аретића). — Листак: К сликама (Јарослав Врхлицки, чешки песник). — Околиш Опатије, (по уљеној слици К. Лишера). Умјетност. (Хрв. глумиште). Библиографија.

Бр. 17.: Марин драгољуб. Романца, од Ивана Лепушића (у Бањојлуци). — Фишкалова исповијед. По Сењском причању приповиједа В. Новак. — Домпиљаји Ј. Сундечића (XI.—XXI.). — Маријан (Наставак). — Последњи дани кнеза војводе. (Наставак). — Владимир Николић (к слици), од В. К. — Филологичко иверје, од Т(оме) М(аретића). — Листак: (Андрија Медулић). Књижевност (Хрватска. Руска. Францеска). Умјетност. (Хрв. глумиште. Руско сликарство). Сваштице (Алфред Орешковић. Адам Мицкијевић. Мункачи, итд.) Библиографија. Позив у седницу изванредне главне скупштине „Матице Хрватске“. „Матица Хрватска“ расписује награду од 300 фор. из закладе Душана Котура за изворну приповест, која опсиже бар 10 штампаних табака, или драму без обзира на опсег.

Бр. 18.: Споминица. Сијевао Јосип Козарац. — Фишкалова

исповијед. (Наставак). Домпиљаји Ј. Сундечића (XXII.—XXXVI.). — Маријан. (Наставак). — Последњи дани кнеза војводе. (Наставак). — Путне успомене о Русији. (Наставак). — Карло Јаромир Ербен, (чешки списатељ старије школе) [уз лик]. — Листак: Умјетност. (Хрв. глумиште). Сваштице. (Још је ту сличница: Кијевањанка продаје цвијеће).

Бр. 19.: Задња жудња. Сијевао Анте Ковачић. — Фишкалова исповијед. (Наставак). — Домпиљаји Ј. Сундечића (XXXVII.—XLIII.). — Маријан. (Наставак). — Последњи дани кнеза војводе. (Наставак). — Путне успомене о Русији. (Наставак). — Листак. К сликама. (Глумиште у Осјеку.) — Књижевност (Хрватска. Чешка. Руска. Францеска. Талијанска). — Умјетност. Сваштице.

Бршљан. Бр. 7.: Дели-Бакић. (Наставак). — Прича о Александри благодату светом. (Свршетак). — Србин надмудрио Ђитапљу. (Свршетак). — Из ерских успомена. (Бивши митрополит босански Сава Косановић описује неке Србуше, што их нашао у Јерусалиму у манастиру св. Саве.) — Писма из Елисиума. V. („Јован Стерија Поповић“, који је и IV. писмо писао, критикује наше књижевне критичаре). — Песма: Да сам... од Васа Пантелића (из Јаска). — Белешке. (Писмо Самуила Машпиревића пароху панчевачком. В. Живковићу, 7. септ. 1863.) — Претплатници. (194.—226.) — Листак: Утарци из путописа. (Наставак).

Бр. 8.: Дели-Бакић. (Наставак). — Српске народне пјесме (Из Херцеговине), из збирке Огњенове. — Сlike из босанског живота. Посмрчад Јоксима Новића-Оточанина. П. Мешан-ага Жунџић. — Царев син и змај од шест глава. Српска народна приповијетка из збирке Владимира Крисића. — Прилози за историју срп. покрета 1848—49. VII. Писмо патријарху Рајачићу (без потписа). — Писма из Елисиума. VI. од „Ј. С. Поповића“ (противу књижевне крађе и противу награђивања критичара). — Шетња. Породична игра у једном чину. (Шала). — Белешке. (Писмо Мојсија Милоковића арх. Котуру о смрти и о погребу Вић. Поповића, вршачког владике). — Претплатници (227.—243.). — Листак: Путничка црта: Манастир св. Саве освећеног (у Палестини). Од митрополита Саве Косановића.

Босанска вила. Бр. 7.: Патница. Сеоска приповијетка из Подунавља. Написао Ђорђе Јовановић. — Иамирили се. (Свршетак). — На развалинама. Сличица од Волнеја. С францеског превео Србљан. — Из прошлости сарајевске и босанске. (IV.). — Град Краљевац Градина. По народном приповиједању забиљежио Коста Ковачевић, свештеник. — Српске народне умтоврине: Шехерли-пјесме у Босни и Херцеговини. Из збирке Вида Вулетина-Вукасовића. (Преудаја Рахман-пашинице. — Дјевојке и Иван Капетановић. — Иван бег и дјевојка му. — Змајева Љубовца). Невјерна жена, забиљежио С. Попић. Народне пословице, скупно их П. Мирковић (71. 167.) Листак: Из словенског свијета. (Српска књижевност). Нове књиге. Позив на претплату.

Позориште је излазило још само прве четвртине овог месеца а за то су време угледали света бројеви 53.—56. У 53. броју је настављена а у 55. довршена Милана Шевића Максимовића шаљива игра: На позорници и у животу. 54. је број донео на првој страни ликове Драгиње Ружићке и Димитрија Ружића, дичног нашег уметничког пара, и сонет Лазе К(остића): 1861—1886. у славу двадесетгодишњица то двоје уметника. Цео тај број посвећен је Ружићки и Ружићу. И у 55. и 56. броју намењено је слављеницима тим по заслуги топлих речи признања; у 55. је прештампан из „Браника“ чланак Милана Савића о Ружићки и Ружићу а у 56. је саопштео топло и заносно написао чланчић Николе Јоксимовића под насловом: После двадесетпет година.

Невен је у 7. броју довршио „Дедину кацу“ и „Цванцик“, под који је потписан Љубомир Лотић. На челу је донео слику и песму „Орлић“; даље је донео Верешчагинову слику „Руска бољарска новеста спрема се на венчање“ и уз ту слику и прикладну песму од Б-а. Има још једна слика а та је уза чланак о венру.

У броју 8. почиње „Звонце“, успомена на Врблицу; даље има црта од Милорада Ј. М. „Косарине љубичице“; завршен је чланак о венру. Песмица има у овом броју свега седам; једна је уз слику, Машиневу студију „Личанин“, а једна сасвим скромно у кутићу од самог чика-Јове. Наслов јој је „Миш, мачка и мишоловка“, а каква је, ваљда не треба ни рећи. Чика-Јова ју означава називом „фабула“ а у примедби уз песму оправдава то овако: „У наших књижевника уобичајило се, да се оваке приче зову басне. Ја мислим, да то није добро. Басне су оне речи, што бабе шапућу, кад бају. Ми у бабије басне већ више не верујемо, — али што је чему име, нека му остане. Зато велим, да ми оваке приче називамо фабулама [тако их зову многи и други народи] све донде док им се не пађе кум, који ће им дати подесно српско име“. Нема неправдо чика-Јова, али ће то тешко ићи, јер се басна од Доситија амо сасвим већ одомаћила у значењу те фабуле.

Голуб, што је овог месеца међу млађане своје пријатеље одлето, понео им је неколико песмица а међу овима од Ив. М. Поповића мали циклус „У пролеће“ и „О смрти своје незаборављене матере“ (Лујзе Поповићеве, бивше учитељице укувареке, која се, као што у том броју „Голуба“ међу „Сваштиницама“ читамо, 27. јануара о. г. упокојила у Сомбору код своје сестре, познате честите Софије Јорговићке, учитељице више девојачке и учитељске школе тамошње). У том свом 4. броју завршио је „Голуб“ Огњанову приповетку „Буди добар, па ћеш бити срећан“ а донео је осим тога лик и животопис Тургењевљев, опис херцеговачке вароши Плевља, чланак о мошус-волу, народну приповетку „Не ваља бити лаком“ из збирке Н. Т. Кашиковића из Сарајева, па шале и досетке, што их за „Голуб“ пише четири вредни Сарајлија. Под рубриком „Нове књиге и листова“ реч је међу осталим и о нашем листу и регистровано је, како доносимо ове месечне извештаје. Усрдно захваљујемо уредништву „Голуба“ на колегијалној пажњи и препоруци.

Hrvatska omladina, list zabavi i pouci. Излази у Загребу свака два месеца у свешчицама од једног табака. Цена на читаву годину 1 фор. 60 новч. Од почетка ове године досад изашли су бројеви 3—6. Листу је томе тек прва година. Доноси лепе песме, приповетке и поучне чланке за децу а украшен је сликама. На листу раде међу осталима и ови познати хрватски књижевници: Август Харамбашић, Јос. Људ. Варјачић, Јос. Еуген Томић, Милка Погачићева, па и Кухача видимо међу сарадницима а читамо, да је Зајц дао уредништву најновију своју једну композицију, коју је нарочито за тај лист компоновао. Hrvatsku omladinu издаје и уређује Јосип Милаковић. У 5. броју наишло на причу нашег Манојла Ђорђевића Призренца под насловом „Неопростив грех“ и на песму нашег Чика-Јове „Пролеће ће доћи.“, која је прештампана из 5. бр. „Невена“ о. г. У примедби уз ту песму обећаје уредник Hrvatske omladine, да ће у идућем броју свога листа донети лик тога „првог и највећег песника младежи“ и „том пригодном опширније нацртати његов живот и рад.“

Стартали је у 10. броју честитао Ружићи и Ружићу двадесетпетгодишњицу им и то ни са више ни са мање, него са дивном и смисленом песмом Змај-песника: „Мити и Драгињи приликом јубилеја двадесетпетгодишњег глумовања им.“

У подлиску је у 10. броју започета а у 11. и 12. настављена хумореска: „Рецепт од кијавице“.

Шкољскога листа број 4. наставља расправу: „Које су мање домаћег васпитања?“ и „О изобразкењу дечијег срца“; даље доноси извештај о раду школског савета у седници од 26. марта 1886. и записник друге седнице румске поджунапијске учитељске скупштине, који је саопштио тамошњи учитељ Стева Јаносевић. У овом броју навештава Драгутин Блажек укратко школску изложбу у Карлину у Златном Прагу, што ће бити у почетку овогодишњих школских ферија.

Женски свет, који смо огласили пре кратког времена, почео је овог месеца излазити. — Садржај 1. броју (од 6. априла): Приступ, од уредништва. — „Женском свету“, песма Јована Симеоновића-Чокића. — Пролеће и здравље, (из „Здр.“), од Др. ** — Лекарски разговори са нашим милим Српкињама, (I), од др. И. Огњановића. — Једна врата заразе, од Л. — Уредност, (по немачком), од М. С. — Драгињи П. Ружићи и Димитрију Ружићу. — Рад добротворних задруга (I. Новосаткиња, II. Суботичанака, III. Белоцркванана). — Листања (Из женског света. Зарад здравља. За матере. За домаћице. Из баште). Нове књиге. Позив на претплату. — (То је други у нас с ове стране лист намењен самим женицама нашим).

Српкиња. Бр. 4.: Њено име, песма од Војислава. — Српкиња у јавној служби, од —ја. — Деца и новац, од Д—а. — Наш народни језик. (Наставак). — Из Езерових писама о естетици. (Наставак). Друго и треће писмо. — Подлистак: Старо и ново доба, од Крашевог. (Наставак). — Белешке. Позив на претплату на „Женски свет“.

Бр. 5.: Српска народна поезија од Лескијена. (Прештампана се из београдског „Видела“, да се покаже, „како је можда мање оправдано, што се ми тужимо на Немце, да не воде рачуна о нама, него што бисмо имали права, да се на себе саме у томе погледу жалимо.“ Ми смо у једном од прошлих бројева „Стражилова“ прибележили ову штудију Лескијенову, да је изишла у „Über Land und Meer“). — О Словенима, од Мил. — Из Езерових писама о естетици (четврто и пето писмо). — Подлистак: Старо и ново доба (Наставак). — Белешке. Књижевност. (И. М.—ћ. приказује 5. св. књигу за народ.)

Учитељ. Орган учитељског удружења за образовање и васпитање. Излази трипут месечно у Београду, сваког 1., 10. и 20. у месецу. Цена на годину 10 динара за Србију а за стране земље 12 франака. Тај је лист морао био престати због ратних прилика а сад је опет започео свој рад и овог месеца ушао у своју пету годину. Бројеви 1—3, који су овога месеца изашли, доносе ове важније чланке: „Народни учитељ“ од Ник. Стој.; „Природне науке у школи“; „Патриотизам у школи“, написао Е. Журди, с француског превео К. П.; „Предавање о Италији“ за V. разред више основне школе; „Нешто о васпитању“ од Н. Р. П.; „Конвесије једног детета“ од К. П.; „Учитељска школа и учитељи“ (примедбе учитеља Јов. Д. Јовановића на извештај Светислава Вуловића, што је као изасланик о учитељском испиту у годишњим испитима у нишкој учитељској школи поднео министарству просвете; извештај Вуловићев штампан је у „Просветном Гласнику“ XXI. и XXII. св. VI. год.); „Доштановање у школи“ (још ће се наставити); „Словенски језик“ од Врбичког учитеља Крсте Божовића (говори се ту против учења руско-словенског језика у основним школама). У 2. броју под рубриком „Књижевност“ оцењује Ник. Стој. „Бачку песмарицу“, коју је по програму за основну школу прибрао учитељ Мих. Јовић.

Застава посвећује своје листе у 53. и 54. броју двадесетпетгодишњици Ружићке и Ружића. — У 55. препоручује Никола Марковић књиговођа [у Черевичу] „Систем трговачког

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

књиговодства“; књигу Радивоја Пређића, главног књиговође у краљевској народној банци у Београду. — У 56. под „Књижевност“ пише А. К. о „Књижевној неправди“, која је учињена српском народу у књизи „Аустро-угарска монархија описана и насликана“ тиме, што се несарамерно мало узело обзира на Србе. — У бр. 59. наставља С. М. Б[ајић] учитељ у Црепци, питање о назаренству с чланком: „Још нешто о назаренству“, на ивиче, што је још покојни др. К. Пејчић рекао: „да се још за времена култуса наш поправи, скрати, оплемени, раузмљив створи, да се и проповед као есенцијалан део култа у литургију уврсти, и да се сва занешаљка устројства из цркве полагамо с поштовањем уклоне, изваде. Учинимо ми оно, што нам, хвала просвети, неизбежно предстоји.“ Па куд би нас то, и тек оне друге мисли Пејчићеве одведе? — У 62. бр. обазрео се — Dis — на: „Певање код српског народног позоришта“, и врло строго, али доста и праведно осуђује, како се у нас ту не негује певање. Збиља је нуждан као залагај хлеба стручан учитељ певања у нашој позоришној дружини. Кад узмемо у рачун, како силно воли наш свет, да чује песме с позорице, и колико то припомаже и благајни позоришној и ширењу ваљаног певања у народ, позориште без лепог певања је као тица без једног крила. У томе се, као што се види, и ми слажемо — Dis — ом, али му не дајемо за право, што онако квалификује певачке способности садашњих чланова позоришне дружине. Прво и прво Марковићу само пакост може одрећи обилна фонда гласног, а границу му тако аподиктично мећати не знам баш до гис не верујемо да је основано. Тврдњу, да сваки здрав човек (или се оно ваљда само на женскиње односи?) мора имати леп глас, да се може, дабоже уз претходну обуку, с њиме у солопевању с успехом продуквати, држимо за шалу, јер иначе не знамо, како бисмо је схватили. Или ваљда — Dis — мисли, да је когод Милки Максимовићевој одрицао у опште глас, да ваљда не може чак ни говорити? Што је о Добриновићу, Хаџићевој и Ружићу речено, не потписујемо; част и хвала свима трома као одличним глумачким снагама, али за солопевање немају грла. [Сад ће — Dis — још, увевши ово дословно, тврдити, да је „пука бесмислица“ рећи, да ко нема грла, јер тврдј онда већ по физиолошким законима не би могао ни живити]. Напоследку још додајемо, да је оно силно претуривање музичких тобоже закона из небуха у главу ударено пасуом оним о неком облигатном „секундирању[!]“ у збору. Ако ће се у збору „секундирати“, онда неће канда много имати посла капелник код позоришта. — У 65. говори Васа Ђ. Тешић: „Још нешто о назаренству“, базирајући се на досадање чланке о томе предмету. — У лиску свом донела је Застава о. м. неколико интересантних цртица „Из граничарског живота.“

Наше доба прештампало је из „Срп. Наплетка“ у свом 41. и 42. броју оцену на превод Савићева „Фауста“. — У 42. доноси Писма [два] Косте Богдановића, писана кнезу Михајлу М. Обреновићу, што их саопштава Јован Димитријевић, парох Шимуновачки. — У лиску 44. и 47. бр. „Привидна љубав“, новелета од М. [у Средцу]. — У 47. обазире се „Један црквени певац“ [у Череву] на: „Заставине“ мисли у бр. 27. и 38. о. г. о назаренству“. На исте „Заставине“ чланке било је одговора и у „Застави“ и у „Нашем добу“, али без анимозности према писцу оних чланака. Црквени певац неће без тога. Зар код нас још увек препирка о каквом питању мора прећи у свају, да се мњење другога назива „бенећањем“ и друкче, недостојно и предмета и препирача? — У истом броју разлаже: П. Ј. К. [из Чаљме] „Начиц, како да се српске поучне књиге у народу шире?“

Браник у лиску 39. бр. доноси чланак: „Стари кла-

сички језици у гимназијама од β. β. у обрану латинског и грчког језика, што се уче у гимназијама по целом културном свету. — Бр. 40. доноси уводни чланак: „После двадесет и пет година“ и листак [од Милана Савића]: „Димитрије и Драгиња Ружић“ у славу то двоје наших јубиланата. — У 41. бр. доноси приповетку Хенрика Шенкјевића: „Јанко музикант“, превео Милојко. Иста приповетка пољског приповедача тог изашла је у срп. преводу од Ш. још 1882. у „Српским илустрованим новинама“ [бр. 34.], а превео је Ш. ни боље ни горе од Милојка. Дакле, чему овај превод? У бр. 42. „Лупеж“, од Виктора Ракошије, превео Љубинко. — Бр. 43. доноси прославе дваестпетгодишњице Ружићке; а М. П. Јовановић приказује: Oesterreichische Justitzgesetze von Dr. Leo Geller. — У бр. 44. преведо опет неки Љубинко И. Тургејева причу: „Препелицу“, да урешки зар читаоце — „новитетом“, који је „пре кратког [!] времена изашао на руском језику у Петрограду“; а иста скица, последњи посао Тургејева пред смрт, изашла је још пре две године, ако се не варамо, у „Јавору“ и у српском преводу. Превађачи, [а ови у нас у томе често греше, скоро да самовољно раде] треба да не тропе ни свога труда узаман, нити да обмањују уреднике. То може да има штетних последица и по сам лист, јер пред очима ово мало наших читалаца губи доста од уважења онај лист, који без невоље донесе нешто, што је већ негде штампано. Превађачима је лакше знати, и од њих с правом можемо пре очекивати, да знају, шта је од кога преведено, кад се хватају таког посла, него уредницима, а најмање уредницима политичних листова, којима, и само по себи већ, мора овако што бити нуагредна ствар. Један доказа, ето, више, да је оваки месечни преглед нуждан. Ето се са превађањем у нас већ тера и прилично драак швиндл. То убија поверење нашој и онако слабој књижевности и траљавој књижевној трговини. Дакле, у памет се преводиоци! Не би згорег било, кад би преводиоци, који мењају [а и то не знамо, може ли увек бити оправдано] оригиналне наслове својим називима, под тај ставили још и овај оригиналов у оригиналову језику. — Исти Љубинко превео је у 45. броју: Убицу из љубави, од Шопеа.

Напредак наставља у 11. и 12. броју Андрије Ђурчића „Пут у Црну Гору на Цетињску учитељску скупуштину“ а осим тога саопштава у та два броја и ове важније чланке: „Развитак хрватског пучког шкоства, нарочито у пренороду нашег народа“ од Јос. Кирина; „Ратарске продужнице“, мисли Д. Божића. У 13. броју наставља се Киринов чланак а доноси се на првом месту чланак Милана Кобалија: „Локације у пучкој школи не треба“. — У броју 5. Кљиж-ž-vne smotre оцењена је Борграњева књижица „Српски цар Стеван Душан“. Међу „književnim vjestima“ читамо мњење владике Штросмајера о Сундечићевој „Тужној књизи“, извађено из писма, што је владика писао песнику. У писму своје изражава владика-меценат жељу, „да наша младеж и српскога и хрватскога имена ту књигу не само учи, него и на памет научи.“ Даље је саопштен позив на претплату на овдашњи „Женски свет“ и наш позив на претплату на Адамовљеве приповетке „На селу и прелу“.

Liečnicki viestnik има на челу 4. броја чланак „К преустројству здравља“ од дра Шолца, кр. окружног лечника у Митровици; даље чланак „Natrium salicylicum, лек од мочварне гровнице“ од дра Фирста, гр. физика у Сиску. Међу „zdravstvenim izveščima“ од године 1885. има извештај дра Ивана Рогоулића из Вуковара, а за прву четврт 1886. године из Митровице од дра Стевана Пајића и из Земуна од дра Војислава Суботића.

Садашњост је у 14. бр. у подлиску довршила Р(адослава) М(арковића) причу „Предомислио се“ а у истом је броју до-вела и Бјернетјерна Бјерисона причу „Орлово гњездо“ у пре-воду Јов. Радивојевића-Вачића. У 15. бр. започиње а у 16. и 17. наставља слику из живота под насловом „Једно за дру-го“ од учитељице Драге Гавриловићеве. На челу 15. бр. вен-тилује — е—ћ из Босне питање о назаренству у чланку под насловом „Не превађајмо црквено-словенски језик“, а у 16-у подлиску саопштава Ђорђе Свитлић две народне песмице, што их је прибележио у Ст. Мајдану у Босни.

Бачванин доноси у подлиску 14. броја песму Мите По-повића, коју је посветио Димитрију Ружићу приликом про-славе двадесетпетгодишњице му. (Та је песма изашла прво у нашем листу у 14. броју). 14. и 16. број имају у подлиску свежим хумором зачињена „Писма на салаш“, која у шали расправљају дневна питања, а 17. има хумореску од Зорана „Љубавно писмо“.

Српски лист доноси у подлиску 13. броја шести наста-вак царевић „Слика из новије италијанске књижевности.“ Ту је реч о романсијерци Матилди Серавој. У 14. 15. и 16. броју саопштена је слика из Црне Горе „Света освета“ од Си-ма Матавуља.

У **Панчевцу** је у 7. и 8. броју настављен Сахер-Мазо-хов „Женски двобој.“

Глас Црногораца доноси у подлиску 14. броја песму Ј. Поповића Липовца „Успомени војводе Миљана“. Подлистак 16. броја су „Ратови између Русије, Турске и Црне Горе од 1700—1879,“ што је по Стрјелбићком и Милаковићу написао Марко Драговић. У 17. броју оцењује Филип Ј. Ковачевић песме пок. Пера Ј. Суздечића, што су изашле у „Тужној књи-зи“. (Оцена ће се та још наставити).

Србобран има овог месеца у подлиску већином преводе. Између оригинала спомињемо цртицу из грађанског живота „Не купуј мачке у врећи“ и из малограђанског живота „Пра-вници је задовољено“; обоје од Симина; даље у 78. броју „Гр-мечки змај“ (Из босанске крајине), алегоријску слику од С. Грмечлије. 84. 85. 86. број доноси у подлиску преведен увод у дело Сен-Ренеја Таљандијера „La Serbie au XIX-ème siècle“ (Kara-George et Milosch) а у 93. доказује Б. да је „Нова хр-ватска пјесмарица“, што је ово дана изашла из штамарије А. Брусине а накладом академске књижаре Лавослава Харт-мана, већином књижевна крађа, јер су узете познате наше уметничке и т. зв. варошке песме на сакато mutatis mutandis издане за хрватске.

Гудало. Бр. 4.: Pozdrav uredništvu „Gudala“ od Fr Š. Kuhaća [из Загреба]. — О настави певања у народној шко-ли, од Младена. — Почетци потног црквеног појања у Пан-чеву и развиће панчевачког српског црквеног певачког друш-тва, од Б. Б. [из Панчева]. [Желити је, у интересу развитка наших певачких дружина и рад бољег познавања, како се кад и где у нас негује певачка и свирачка уметност, да и остала пе-вачка друштва и њихов развој овако лепо познамо, као што нам се тому даде прилика за певачко друштво панчевачко из овог дописа]. — Животописи. Моцарт, од дра Х. Римана. Дими-трије Агрењев-Славјански и његова радња на пољу гласбе. [Из чешког белетристичног листа: „Свјетозора“]. — Из на-ших певачких дружина. [Допис из Панчева]. Критички весник. — Пабирци. [Народно позориште у Београду: до-пис о тамошњој представи: „Женски рај“ с музиком од Д. Јенка. Ту нам се обећава скорије цела биографија с прегле-дом музичких радова Даворина Јенка, управитеља позориш-ног оркестра у Београду, члана српског ученог друштва и компојтора толико омиљених српских народних и сло-

венских песама]. — На корицама читамо позив на учеш-ће у сталној специјалној изложби гласбовина и гласба-ла сталне изложбе учила у Грацу, што је оснива одбор као допуну сталне изложбе учила. — [Овим бројем ступа овај лист у другу четврт прве године свог века. На жалост број претплатника, ако и није овде сав, ал тешко ће и бити много већи, на је, на срамоту, мален [7 без прилога, 45 с прилогом] Кад узмемо на ум, додуше, да је ово у нас први почетак, а лист једностран, верујемо, да је тешко наћи довољна одаива; али у нас имаде зацело толико певача и певачица, свирача и свирачица, дакле публике, која се разумева у вештини, што је гаји „Гудало“, да би се лист могао без бриге осигурати, те, дакако, куд и камо више претплатника имати. И овако је лист изврстан и уза сваки број доноси прекрасан музикалан прилог о трошну друштва „Гусала“, а онако бисмо се могли надати, да би лист и чешће излазио, и прилоге доносио од разних компојтора].

Право. Број за овај месец почиње доносити Блунчли-јево дело „Политика као зананост“ у преводу земунског адво-ката дра Тоше Недељковића. У том је броју прва глава прве књиге „О политици као државној уметности и као државној зананости“. Затим долази чланак Свет. Ј. Станојевића „За стављање под суд довољан је само један основ подозрења“, а за овим „Основ и начело казненог права“, од проф. дра Хајн-це-а у преводу М. Р. В-а. Саопштава даље М. М. Ж. одлуке трећег међународног конгреса за казнене заводе. (Конгрес је тај био прошле године у Риму). Под рубриком „Књижевност“ препоручује се дело Ал. С. Јовановића „Историјски развитак српске задруге. I. Старо доба.“ Ту се вели да је Ал. С. Јо-вановић први отпочео да ради на српском обичајном праву а из свију се досађањих му радова види, да му је питање о задрузи најмилија штудија.

Новости смо добили овог месеца свега само 6 бројева и то за првих шест дана бројеве 25—30; даље се утајале. У 27. 28. и 29. изашао је у подлиску „Сусрет“ од А. Васиљева, с руског превео М. С. Осим тога је у подлиску 28. броја отпочет а у 29. и 30. настављен један одељак из књиге Гастона Боасјера „Cicéron et ses amis“ у преводу Косте Ари-ничког. У изворнику је одељку томе наслов: „Целије. Рим-ска омладина за Цезарева доба“ а преводилац је нашао за згодније рећи „Цезар и његово доба“!

Одјек, лист политични, економни и књижевни, почео је паново излазити са другом десетином овог месеца. Власник му је и уредник Милан К. Станковић. Изаљи уторником, четвртком и суботом а цена му је 24 динара годишње за Србију а за стране земље 34 динара. У 4. броју у подлиску почиње до-носити животопис талијанског новелисте Салватора Фарина; уредништво је намерно, да у подлиску донесе у преводу неко-лико приповедака Фаринових те је с тога радо читаоце нај-пре да упозна са значајем, који Фарина има у новијој тали-јанској књижевности. У броју 7. под рубриком „Књижевност (Библиографски преглед)“ оцењује Београдског „Учитеља“, и „Просветни Гласник“ па том приликом не може а да не карактерише наше „Стражилово“ и два новосадска му друга „Јавор“ и „Бршљан“ као „не баш одличне и примерне ли-стове.“ Но, па такво је што лако казано онако с висине, само је штета ипак, што се не каже позитивно, где запиње, па шат се ти листови потруде онда према напоменама оцењива-чевим, да стеку бољу класификацију. — У 8. је броју оце-њен „Краткиј славар шести славјанскихъ языковъ“, што је састављен под редакцијом Фр. Миклошића, а осим тога и „Речник српскога и немачкога језика“, што је саставио Ђорђе Поповић а изашло му сад друго издање у иклади Браће Јовановића у Панчеву.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Самоуправа, лист за политику, науку и књижевност.

Издава понедељником, средом, четвртком, петком и недељом а одговорни је уредник Пера Теодоровић. Цена за Србију годишње 24 динара, за стране земље 34 динара. Лист је тај почео излазити у половини овог месеца. Изашло је до краја месеца 10 бројева. У подлиску је од четир броја амо почео излазити „Господин појка“, једна из сеоских приповедака Ђ. Верга.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

П. А.—(Српско народно позориште у Ср. Карловцима.) У трећој недељи имали смо у четир вечера шест комада, и то: у недељу изворну првину: 9. „Четири милиона рубаља“; 10. у уторник: „Записнике ђаволове“; у четвртак 11. Преки лек“ [опет изворна првина], стари комад: „Шољу теја“, и стари комад нашега Аристофана: „Француско-пруски рат“; у суботу 12. „Адријену Лекуврерову“; дакле три изворна и три страна комада. — „Записници ђаволови“ дуго се држе и увек се комад допао, и допадаће се још дуго, можда баш и с оне романтике, којом је зачињен, али и док је Робен у таким рукама, као што је у Рукићевим. — Вујићкиној „Адријени Лекувреровој“ тешко ће се наћи супарнице на словенском југу. Како боже, што се ни издалека не може рећи то и за приказивача грофа Мориса. — Што се тиче изворних комада приказаних у овој недељи, за онај први можемо толико рећи, да је донео позоришној благајни, како је дружина овде, више него икоја дојако [123 фор., а беше ван претилате]; иначе морамо признати, да нисмо најсретнији с изворним новитетима. Али „Четири милиона рубаља“ је наградом увенчана шаљива игра! Па лепо! Кад господа на највишем нам тамо форуму морају да су задовољна тек с оно наде, што је редовно полажу у писце, којима за прве, друге, треће, ... покушаје доубуђу награде, па износе на позорницу, штампају и чак у зборнике отштампавају и дилетантеку првенчад најтренутније вредности, онда шта друго преостаје нама паланчанима него поклонити се — нади? — Једва један ведар зрак боље наде прекој нам потреби у „Преком леку“! Хвала писцу, хвала Мити Калићу, што нас не разувери у лепом мњењу, које стекосмо читајући новосадске рецензије и још више слушајући усмене примедбе о његовом првенчету! Уверени смо, да нам се ипак сретни почетник у овој радњи неће разматати, те помислити, да је у свом првенчету већ постигао све, па ће у другом комаду, кому се с правом надати смемо, и неке ситнице боље заокружити. Али нек нам се не замери скромна а искрена примедба: да би комад много добио, да нам Вуковић унапред није одао цео свој план, па да тако пре времена не дознасмо, како ће се и сам зашет решити. Иначе таланте за таленте, па нек нам није жао!

(Хрватско земаљско позориште у Загребу). Дескашев је неки дан по други пут певао Фауста у Гунодовој „Маргити“. „Agrarier Tagblatt“ доноси том приликом ову оцену: „Дескашев, који је насловну улогу“ (оцењивач тај зове оперу „Фаустом“), „по други пут певао, није више страховао те је са добивеном сигурношћу глас му звучао куд и камо интензивније, предавање се развијало слободније а и игра је била много дегажованија. Смело смемо тврдити, да се Дескашев може убрајати у најбоље репрезентанте, које је улога Фаустова на нашој позорници још нашла. Нарочито је у романици, у љубавном дуету и у терцету у тавници појњео Дескашев необична аплауса а и заслужио. — Кад смо јавили, да је Дескашев први пут певао Фауста, саопштили смо мњења „Obzora“, „Vienca“ и „Србобрана.“ Касније су нам дошле до

руку и „Narodne novine“, које се најласкавије изјављају о Дескашевљевом певању. Тамо се вели: Госп. Дескашев пјевао је „Фауста“ тако лијепо, како смо једва могли очекивати. Глас му је био који пут и устрајан а у предавању показао је госп. Дескашев и ревно учење и особито чувство. Сјајним успјехом пјевао је as-dur романцу као и дует с Маргаретом, те нас је у обје ове згоде прекрасним својим предавањем угодно изненадио. У првом пак као и у последњем чину развио је неслућену снагу гласа.“ И „Agrarier Zeitung“ повољно оцењује тај деби Дескашевљев. Оцена њена гласи: „Смело је подuzeће било од Дескашева певати „Фауста“. Дескашев се досад са пуно среће кретао по земљишту оперете и лаге лирске опере; било је дакле близу, да се једаред окуша и у „великој“ опери па ту се богме није могла изабрати згоднија улога, него слађано-лирски Гунодов „Фауст.“ Али смело је ипак било па с тога се радујемо, што можемо констатовати, да је покушај већим делом испео за руком. Понајтежи део улоге, as-dur романца и љубавни дует у трећем чину изврени су били са гледишта музикалног. Глас је одговарао свима захтевима, где је требало, био је снажан и уз то гибак, на другим местима опет нежан. Предавање је сведочио и обилну штудију и сопствено топло чувство. У првом и последњем чину свакако ће бити да је певач хтео да истакне своју способност за јуначке улоге те је глас пуштао већма, но што је било нужде. Кад узмемо све у обзир, морамо ипак за „Фауста“ Дескашевљевог рећи, да је био честита работа.“ — „Vienca“ је као што знамо, обећао, да ће се после репризе „Маргити“ вратити још једаред на Дескашевљевог „Фауста“, но тога још није учинио.

(Чешко народно позориште у Прагу.) И ове се године 12. маја п. р. прославио спомен дана смрти Бедриха Сметане, творца чешке опере. Давала се тога дана његова „Libuša“. -- Прошлог петка приказана је први пут историјска шаљива игра Јарослава Врхлицког под насловом „Rabinská moudrost“. Радња тог комада збива се за времена краља Рудолфа II. и то у Прагу.

(„Јефтина Кћи“) (La figlia di Jefta) зове се опера, коју су прошле недеље приказали у напуљском позоришту Сан-Карла. Предмет јој је увет из Библије. Музику је написао Микели, и обрадио је силесију реминисценција, али укусно и врло занимљиво. Напуљци су је врло лепо примили, али се нашло и таквих људи, који су је изживљали, те је било доста скандала при првој представи. Кажу, да ће опера бити дуга века.

(Млада Сригњиња ивјанискиња Ида Добринковићева) написала је и издала једну етиду у cis-дуру за гласовир. То је орис 1. младе свирачице и композискиње. Етида се продаје по 1 фор. у Будимпешти код Таборског и Парша а и у обе наше српске књижаре овде у Новом Саду.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Манојло Ђорђевић-Призренац, журналиста у Загребу, познат као писац изворне трагедије „Слободарке“, коју је „Матица Српска“ наградила, издао је ово дана на 9 табакета у Загребу својом наглядом: Четири божјиње приповетке. (Полажајник. Препорођена. Из ината. Божиња икона) а чист приход од те књиге наменио је сирочади погинулих српских ратника од 1885. год. Ова књига заслужује, да буде најбоље примљена, јер не само да су и приповетке ваљане („Препорођена“ преведена је лане и на немачки језик), него је она ево први дар нашој књижевности изворне забаве у овој години, а да и не истичемо цел, којој је намењен чист

приход. Цена јој је 70 новч. или 1 динар 50 пар. д.; а добити се може у свакој српској књижари.

— Песме Јарослава Врхлицког изаћиће ово дана у ауторизованом немачком преводу Едмунда Грина а накладом Ед. Вартина у Липском.

— Недавно је изишла нова књига у Јени код Маука, књига: „Südslawische Volkslieder“ јужно-словенске народне појевке из збирке Ф. С. Кухача, а превео их на немачки Е. Харменинг. Ево како их пропраћа један немачки критичар (Blätter f. lit. Unterhaltung, 17. бр. ов. г.): „Махом су то љубавне песме, као што се певају у Хрватској и Славонији, у Херцеговини, Босни, Србији, Бугарској и осталим словенским земљама на југу. Нема у њима пријатности, осећаја ни драстичног хумора немачких народних песама (!), па ни оне дубоке сете, што је имају руске песме, дакле баш оних својстава, што дају тој песничкој врти тако самосвојан и несравњив чар и жар, што их одаје, да су у народу постале, то је прост садржај и облик. Нема ти ту начела по калуку и по наручбини, па баш зато и јесу делимице врло прикладне. Али нема ту исто тако ни страсности осећају (— Није него има у немачких народних песама! —); колорит је прилично једноставан, а основ сентименталан. Понека подсећа на песме нашег (— немачког —) народа, тако: „Права љубав“ на „Es sah eine Linde ins tiefe Thal“. Народна песма, а њена карактеристична боја лежи поглавито у језику, губи преводом у какав стран језик више него икоја друга умотворина. Преведена песма налик је често лентури, с чиих је крила адуван сићани и шарени прах, његов баш најлепши украс. Што преостаје, тек је цвеће крилима. У целоме Харменинг се вешто довио: он нам је довео лептирова; а међу њима, дакако, понеког, богме, таког цвећа“.

— Вајмарско „Гетеово друштво“ издаје Гетеове путописне црте, дневнике и писма, која је писао гђи Штајновој, Хердеру и другима.

С М Е С И Ц Е.

(Volapük.) Највећи изум ваљда најновијег времена јесте volapük — светски језик, а без сумње је онтроуман производ језикознаниствене комбинаторике. Када би сви народи на свету научили тај језик, остварило би се пророчанство светог писма, те би било једно стадо и један пастир. „Mepade bal püki ball!“ То је девиза обретника тога светског језика и уједно, ето, једна реченица волапика: „Човечанству једном језик један!“ — Обретник језика тога је Јован Мартин Шлајер (Schleyer), свештеник у Баденској блису Констанца. Волапик је комбинација из равних живих језика, а није канда близо ни једном. Ми, додуше, нећемо да апостолишемо за волапик, али бележимо ово, што видимо, да волапик има доста пристајица. Ко има насију, може, кажу, волапик научити за 3—8 дана; а ко зна само главна правила граматична, може помоћу речника већ дописивати. Да ли је volapük она снага, која ће да веже све божије народе, да се разумеју, не може-

мо ми пресуђивати; свакако вреди, да се забележи као почетак силном напретку к зближењу рода словеснога. Док донде дође, учимо ми боље свој лепи матерњи језик, који је постао с нама од колевке. Свакако ћемо учењем и бољим знањем свога језика пре користити себи, а не наудити ни најмање човечанству. Па кад сви народи позаборављају свој народни језик, нећемо се, богме, ни ми селити на другу планету. — Ко мисли, да је тому већ дошло време, а све друго, чиме може користити народу и човечанству, има у власти и учинио је, може за 3 фор. 30 н. набавити себи граматичку и речник Шлајерове у Centralbureau der Schleyer'schen Welt-sprache in Konstanz (Baden). Кому је то далеко и скупо, добиће брже до граматике светског језика на хрватском језику (за 60 новч.) у Загребу преко Albrechta i Fiedlera, од Бауера Јураја, професора у кр. реалци, тога првог апостола volapüka на словенском југу.

— Ових дана су у Берлину продали неколико амајлија Гетеових и то по одвећ незнатну цену. Један леп сребрни пехар, кога је песник добио од великог кнеза Карла Августа, продат је за четирдесет и три марке. На малом сребрном пехару стоје урезане иницијале С. А. и W. G. Велики печатни прстен Гетеов кунио је неко за петнаест марака. Један прамен, као злато жуте, косе, Лотине косе, и један прамен Шилерове косе, купио је један берлински богатан за осамнаест марака. Берлински се листови туже, да су Гетеове амајлије још једитије прошле, него лане Блехерова сабља, која је за осамдесет марака продата.

А Ф О Р И С М И.

(Римски.)

Ласте остају код нас преко лета, а зима их примора да одлете од нас. Тако и наши назови-пријатељи неће нас оставити све дотле, док нам трају ведри дани. Је-л пак сунце наше среће помрчало, оставе нас и бегају далеко од нас.

Цицерон.

Циписање нема баш никаква смисла у људи старца. Или зар се може замислити што луђе, него све више и више приправљати хране, што мање пута остаје још да се пређе?

Цицерон.

Природа даје човеку врло мало одмах након његова рођења; човек се не роди богат. Природа иште, да се он у часу рођења задовољава млеком и пеленама. Човек започиње тим а завршује да се не задовољава ни царвином!

Сенека.

Услуга себична није више услуга: она је зајам на камату.

Цицерон.

Права радост је ретка ствар!

Сенека.

Шта значи чинити добра? Значи угледати се на Бога.

Публилије Сир.

Водиш-ли рачуна о својим добротинствима, показујеш да си лихвар.

Сенека.

САДРЖАЈ: Живно Радаја! Приповетка са села. Срочно Панта Поповић. (Наставак.) — Жувка, цвијет пустиње. Сијевао Јаков Леонарди. Превео Нико Ш. Црногорчевић. — Неприлика. Слика из сеоског живота. Од Благоја Бравчића. — Фра Андрија Качић према српству и хрватству. (Наставак.) Од Л. Томановића. — Књижевност: Српски правосице за школску употребу, од Чутурића. Оцена Ратка Миљановића. — Листићи: Месечни преглед периодичне српске и хрватске књижевности. — Повориште и уметност. — Књижевне новости. — Смесице. — Афорисми.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.